

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
PEDRA CRUZA VILLALÓNA,
predstavljeni 7. maja 2015¹

Zadeva C-47/14

**Holterman Ferho Exploitatie BV
Ferho Bewehrungsstahl GmbH
Ferho Vechta GmbH
Ferho Frankfurt GmbH**

proti

**Friedrichu Leopoldu Freiherru Spiesu von Büllsheimu
(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,**

ki ga je vložilo Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska))

„Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Pristojnost in izvrševanje sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah — Uredba (ES) št. 44/2001 — Člen 5, točki 1(a) in (b) ter 3 — Pristojnost v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji — Pristojnost v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti — Členi od 18 do 21 — Individualna pogodba o zaposlitvi — Dvojni položaj direktorja in poslovodje družbe — Odgovornost za nezadovoljivo izvrševanje nalog direktorja in poslovodje“

1. V tej zadevi se ima Sodišče priložnost izreči o možnosti uporabe posebnih pravil o določanju sodne pristojnosti iz člena 18 in naslednjih („individualne pogodbe o zaposlitvi“) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah² (v nadaljevanju: Uredba) v primeru, v katerem družba toži osebo, ker je ne samo kot direktor navedene družbe, s katero je imela ta oseba sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, ampak tudi kot poslovodja te družbe z vidika prava družb nepravilno opravljala svoje naloge.

2. Konkretnije, treba je ugotoviti, ali se morebitno delovno razmerje med direktorjem družbe in to družbo spremeni v svojem obsegu za namene določitve mednarodne sodne pristojnosti v okviru navedene uredbe, ker poleg tega obstaja gospodarsko razmerje, ki ga kot poslovodjo povezuje z navedeno družbo, če se uveljavlja njegova odgovornost kot direktorja in kot poslovodje.

1 — Jezik izvirnika: španščina.

2 — UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42. Dne 10. januarja 2015 je začela veljati Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 351, str. 1), ki ne velja *ratione temporis* za to zadevo. Uredba št. 1215/2012 v glavnem obnovi določbe Uredbe, ki je predmet te zadeve.

I – Pravni okvir

A – Pravo Unije

3. V uvodni izjavi 11 Uredbe je navedeno, da morajo biti „pravila o pristojnosti [...] čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina [...]“, k temu pa uvodna izjava 12 doda, da mora „[p]oleg stalnega prebivališča toženca [...] obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva“.

4. V uvodni izjavi 13 te uredbe je navedeno, da mora biti „[š]ibkejša stranka [...] v zvezi z [...] zaposlitvijo zaščiten s pravili o pristojnosti, ki so za varstvo njenih pravic ugodnejša od splošnih pravil“.

5. V okviru oddelka 1, poglavja II („Pristojnost“), te uredbe z naslovom „Splošne določbe“, člen 2(1) določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

6. Člen 5 Uredbe, ki je v oddelku 2 poglavja II, z naslovom „Posebne pristojnosti“ določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

1. (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;
 - (b) za namene te določbe in razen, če ni drugače dogovorjeno, je kraj izpolnitve zadevne obveznosti:
 - v primeru prodaje blaga kraj v državi članici, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno,
 - v primeru opravljanja storitev kraj v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene;
 - (c) če se ne uporabi pododstavek (b), potem se uporabi pododstavek (a);
- [...]
3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek;

[...]“

7. Oddelek 5 poglavja II Uredbe nosi naslov „Pristojnost za individualne pogodbe o zaposlitvi“. V njem sta tako člen 18 kot tudi člen 20. Člen 18(1) določa, da se „[v] zadevah v zvezi z individualnimi pogodbami o zaposlitvi [...] pristojnost določa v skladu s tem oddelkom brez poseganja v člen 4 in v peto točko člena 5“, medtem ko člen 20(1) določa, da lahko „[d]elodajalec [...] sproži postopek samo pred sodišči države članice, kjer ima delavec stalno prebivališče“.

B – Nacionalno pravo

8. Člen 2(9) nizozemskega civilnega zakonika (Burgerlijk Wetboek) določa obveznost poslovodje družbe, da pravilno opravlja svoje naloge.

9. Če ima ta oseba poleg tega sklenjeno pogodbo o zaposlitvi s to družbo kot direktor te družbe – kar je po nizozemskem pravu mogoče³ – je njegova odgovornost kot delavca, če pri izpolnjevanju pogodbe o zaposlitvi ravna namerno ali iz hude malomarnosti, urejena v členu 7:661, odstavek 1, nizozemskega civilnega zakonika (v povezavi z njegovim členom 6:74) takole: „Delavec, ki pri izpolnjevanju svoje pogodbe povzroči škodo delodajalcu ali tretji osebi, ki ji mora delodajalec povrniti škodo, v razmerju do delodajalca ni odgovoren, razen če je škodo povzročil namerno ali zaradi hude malomarnosti [...]“.

10. Poleg tega lahko postane poslovodja/direktor odgovoren za delikt, kar je urejeno v členu 6:162 nizozemskega civilnega zakonika.

II – Postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

11. Družba Holterman Ferho Exploitatie BV (v nadaljevanju: Holterman Ferho) je holding, ki ima sedež na Nizozemskem. Ima tri nemške hčerinske družbe, Ferho Bewehrungsstahl GmbH, Ferho Vechta GmbH in Ferho Frankfurt GmbH, ki imajo vse sedež v Nemčiji.

12. Aprila 2001 je tožena stranka v postopku na prvi stopnji, F. L. Freiherr Spies von Büllenheim (v nadaljevanju: g. Spies), nemški državljani s stalnim prebivališčem v Nemčiji, začela delati za družbo Holterman Ferho kot direktor na podlagi pogodbe, ki jo je pritožbeno sodišče opredelilo kot „pogodbo o zaposlitvi“, ki je bila sestavljena v nemščini. Prav tako je opravljal naloge poslovodje (v smislu prava družb) navedene družbe, ki so bile omejene – kakor je pojasnil g. Spies na obravnavi – na vodenje nemških hčerinskih družb družbe Holterman Ferho, v katerih je bil hkrati poslovodja in prokurist. V skladu s tem, kar je g. Spies navedel v točki 8 svojih stališč in potrdil na obravnavi, je bil pri družbi Holterman Ferho zaposlen samo on in je delo vsekakor opravljal izključno v Nemčiji, česar družba Holterman Ferho v svojih stališčih ni izpodbijala. Po drugi strani, kakor je priznal g. Spies na obravnavi v odgovor na vprašanja Sodišča, je bil poleg tega, da je bil poslovodja in direktor družbe Holterman Ferho, tudi družbenik te družbe.⁴

13. Razmerje g. Spiesa z družbo Ferho Frankfurt je prenehalo 31. decembra 2005, razmerja z drugimi tremi družbami pa 31. decembra 2006. Štiri družbe so proti g. Spiesu vložile ugotovitveno tožbo in odškodninsko tožbo pri Rechtbank Almelo (Nizozemska). Primarno so navedle, da naj bi g. Spies svoje naloge poslovodje opravljal nepravilno, zaradi česar odgovarja tem družbam na podlagi člena 2:9 nizozemskega civilnega zakonika. Poleg tega so štiri družbe navajale, da je ne glede na svoj položaj poslovodje g. Spies pri izpolnjevanju svoje pogodbe o zaposlitvi, sklenjene z družbo Holterman Ferho, ravnal namenoma ali iz malomarnosti, zaradi česar odgovarja v skladu s členom 7:661 nizozemskega civilnega zakonika. Podredno družba Holterman Ferho in njene tri hčerinske družbe trdijo, da gre glede na hude nepravilnosti, ki jih je g. Spies storil pri opravljanju svojih nalog, vsekakor za delikt v smislu člena 6:162 nizozemskega civilnega zakonika.

3 — Kakor je navedla Komisija v točki 15 svojih stališč, je direktorjem in poslovodjem po nizozemskem pravu skupno to, da sodelujejo pri upravljanju družbe. Torej, medtem ko osebo, ki je samo direktor, lahko odstavi upravni odbor, lahko poslovodjo odstavi samo generalna skupščina družbenikov, tako da ta načeloma uživa večjo svobodo pri upravljanju družbe kot oseba, ki je samo direktor. Celovit prikaz obveznosti in odgovornosti vodstva družb v nizozemskem pravu v De Beurs, S., *Directors' Duties and Liability in the Netherlands*, v okviru študije, ki jo je izvedla družba LSE Enterprise za Evropsko komisijo, *Study on Directors' Duties and Liability*, London 2013, str. A609 in naslednje.

4 — Glede na pojasnila na obravnavi je imela družba Holterman Ferho samo dva družbenika, in sicer sta bila družbenika g. Spies (manjšinski družbenik, ki je imel samo 15 % deležev) in večinski družbenik, ki je imel 85 % deležev in ki je prav tako izvajal vodstvene funkcije v družbi Holterman Ferho prek druge družbe.

14. Prvostopenjsko sodišče je ugotovilo, da, kot je trdil g. Spies, ni mednarodno pristojno za odločanje v zadevi. Gerechtshof te Arnhem je na pritožbeni stopnji potrdilo sodbo Rechtbank Almelo. Gerechtshof je ugotovilo, da obstaja razlika med:

1. Zahtevki družbe Holterman Ferho, ker g. Spies ni izpolnil obveznosti, ki jih je imel kot direktor in poslovodja navedene družbe. V zvezi z njimi je Gerechtshof menilo, da:
 - ker sta stranki sklenili pogodbo, ki jo je opredelilo kot „pogodbo o zaposlitvi“, se uporabi posebna ureditev sodne pristojnosti v členu 18 in naslednjih Uredbe v zvezi z zahtevki, ki temeljijo na nepravilni izpolnitvi pogodbe o zaposlitvi in prav tako – ker so tesno povezani z izvajanjem navedene pogodbe – v zvezi z zahtevki v zadevah iz naslova deliktov ali kvazideliktov. Zato so bila na podlagi člena 20(1) Uredbe pristojna nemška sodišča, država članica, kjer ima navedeni delavec stalno prebivališče;
 - v zvezi z zahtevki, ki na splošno temeljijo na tem, da je g. Spies kot poslovodja nepravilno opravljал naloge po pravu družb, ki po mnenju Gerechtshof ne temeljijo na nobeni pogodbi, se je uporabila splošna določba člena 2 Uredbe, na podlagi katere so bila prav tako pristojna nemška sodišča.
2. Zahtevki treh nemških hčerinskih družb proti g. Spiesu v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji in delikti. Gerechtshof v zvezi s temi zahtevki meni, da pravila o pristojnosti iz člena 5, točki 1 in 3, Uredbe v nobenem primeru ne določajo pristojnost nizozemskih sodišč.

15. Zoper sodbo Gerechtshof so štiri družbe vložile kasacijsko pritožbo pri predložitvenem sodišču samo v zvezi z zahtevki družbe Holterman Ferho proti g. Spiesu.

16. Hoge Raad der Nederlanden je prekinilo odločanje in Sodišču v odločanje predložilo ta vprašanja za predhodno odločanje:

- „1. Ali je treba določbe poglavja II, oddelek 5 (členi od 18 do 21) Uredbe (ES) št. 44/2001 razlagati tako, da nasprotujejo uporabi člena 5(1)(a) ali člena 5(3) te uredbe v primeru, kot je obravnavani, v katerem družba uveljavlja odgovornost tožene stranke ne le v vlogi njenega poslovodje zaradi nepravilnega opravljanja njenih nalog ali zaradi delikta, temveč tudi neodvisno od te vloge zaradi naklepa ali hude malomarnosti pri izvrševanju pogodbe o zaposlitvi, sklenjene med njo in navedeno družbo?
2. (a) Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali je treba izraz ‚v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji‘ iz člena 5(1)(a) Uredbe (ES) št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi primer, kot je obravnavani, v katerem družba uveljavlja odgovornost osebe v vlogi poslovodje te družbe zaradi kršenja obveznosti pravilnega opravljanja svojih dolžnosti po pravu družb?
- (b) Če je odgovor na drugo vprašanje (a) pritrdilen, ali je treba izraz ‚v kraju izpolnitve zadevne obveznosti‘ iz člena 5(1)(a) Uredbe (ES) št. 44/2001 razlagati tako, da se nanaša na kraj, kjer je poslovodja opravljal svoje naloge po pravu družb ali bi jih moral opravljati, kar bi moral biti praviloma kraj glavne uprave ali glavne poslovne enote v smislu člena 60(1)(b) oz. (c) te uredbe?
3. (a) Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali je treba izraz ‚delikt‘ iz člena 5(3) Uredbe (ES) št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi primer, kot je obravnavani, v katerem družba uveljavlja odgovornost osebe v vlogi poslovodje te družbe zaradi nepravilnega opravljanja svojih dolžnosti po pravu družb ali zaradi delikta?

- (b) Če je odgovor na tretje vprašanje (a) pritrdilen, ali je treba izraz ‚kraj, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek‘ iz člena 5(3) Uredbe (ES) št. 44/2001 razlagati tako, da se nanaša na kraj, kjer je poslovodja opravljal svoje dolžnosti po pravu družb ali bi jih moral opravljati, kar bi moral biti praviloma kraj glavne uprave ali glavne poslovne enote zadevne družbe v smislu člena 60(1)(b) oz. (c) te uredbe?“

17. V obravnavani zadevi so pisna stališča predložili g. Spies, družba Holterman Ferho (tudi v imenu svojih hčerinskih družb), nemška vlada in Evropska komisija. Obravnave 20. januarja 2015 sta se udeležila g. Speis in Komisija, ki sta na poziv Sodišča svoje trditve osredotočila na prvo vprašanje za predhodno odločanje.

III – Analiza

A – Prvo vprašanje za predhodno odločanje

18. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali v primeru, v katerem družba uveljavlja odgovornost osebe v vlogi poslovodje te družbe zaradi nepravilnega opravljanja njenih nalog ali zaradi delikta in hkrati v vlogi direktorja zaradi naklepa ali hude malomarnosti pri izvrševanju pogodbe o zaposlitvi, sklenjene med njo in družbo, s katero je bila imenovana za direktorja te družbe, veljajo merila za določitev sodne pristojnosti iz oddelka 5, poglavja II (Pristojnost za individualne pogodbe o zaposlitvi, členi od 18 do 21), Uredbe.

1. Povzetek stališč strank

19. G. Spies meni, da členi od 18 do 21 Uredbe nasprotujejo temu, da se v okoliščinah obravnavanega primera uporabi člen 5 te uredbe, čeprav so naloge, ki so dodeljene direktorju na podlagi pogodbe o zaposlitvi, omejene na izpolnitev nalog, povezanih s položajem poslovodje v smislu prava družb: če je direktor zaposlen pri isti družbi tudi kot poslovodja, je treba uporabiti posebna pravila členov od 18 do 21 navedene uredbe.

20. Nemška vlada, ki svoja stališča osredotoči izključno na to prvo vprašanje za predhodno odločanje, predlaga, naj se nanj odgovori, da določbe členov od 18 do 21 Uredbe nasprotujejo temu, da sodišče uporabi člen 5, točki 1(a) ali 3, navedene uredbe v primeru, kot je obravnavani. Nemška vlada meni, da je besedilo navedene uredbe glede tega vprašanja dovolj jasno in da je treba zaradi obstoja pogodbe o zaposlitvi – ne glede na to, da morda poleg tega obstaja tudi razmerje, ki temelji na pravu družb – uporabiti merilo določitve pristojnosti iz njenega člena 20(1) (kraj stalnega prebivališča toženega delavca), kar poleg tega ustreza cilju varstva šibkejše stranke pogodbe, ki mu sledijo navedena posebna pravila za določitev sodne pristojnosti.

21. Družba Holterman Ferho (prav tako v imenu svojih hčerinskih družb) v svojih pisnih stališčih zgolj ponovi odlomke sklepnih predlogov nizozemskega pravobranilca pri Hoge Raad, predstavljenih v postopku *a quo*. Meni, da se v zvezi z dejanji, povezanimi z neizpolnitvijo obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe o zaposlitvi, uporabijo posebna pravila o določitvi pristojnosti iz členov od 18 do 21 Uredbe, vendar pa je treba za odločanje o ravnanju, povezanem z neizpolnitvijo nalog g. Spiesa kot poslovodje družbe Holterman Ferho, uporabiti člen 5, točka 1, te uredbe, tako da bodo za to pristojna nizozemska sodišča, saj ima navedena družba sedež na Nizozemskem (po njenem mnenju je kraj, kjer je sedež družbe, kraj, v katerem bi se morala izpolniti obveznost, ki je podlaga za tožbo, v smislu člena 5, točka 1(a), navedene uredbe).

22. Nazadnje Komisija meni, da je treba ugotoviti, ali je „pogodba“ (v smislu Uredbe) med strankama „individualna pogodba o zaposlitvi“ v smislu navedene uredbe – s čimer bi se določila obvezna uporaba pravil o določitvi pristojnosti iz člena 18 in naslednjih te uredbe – ali pa je pogodba druge vrste – zaradi česar bi bilo mogoče uporabiti člen 5, točka 1, skupaj s splošnim pravilom člena 2 navedene uredbe. V ta namen Komisija našteje vrsto elementov, ki morajo obstajati, da bi bilo mogoče skleniti, da gre za pogodbo o zaposlitvi, med drugim podrejeno razmerje med delavcem in delodajalcem, po njenem mnenju pa podrejenosti v razmerju med poslovodjo družbe in navedeno družbo ni.⁵

2. Presoja

23. Predložitveno sodišče meni, da sta stranki 7. maja 2001 sklenili „pogodbo o zaposlitvi“, na podlagi katere je g. Spies prevzel položaj direktorja družbe Holterman Ferho. Torej glede na to, da Uredba zahteva samostojno razlago pojma „individualna pogodba o zaposlitvi“,⁶ za določitev vrste te pogodbe v smislu navedene uredbe ni odločilno poimenovanje, ki sta ji ga dali stranki, niti poimenovanje, ki ji ga da nacionalno pravo. Kot je razglasilo Sodišče, je treba pojme Uredbe št. 44/2001 razlagati samostojno, opirajoč se predvsem na sistematiko in cilje te uredbe,⁷ zato da se zagotovi enotna uporaba te uredbe v vseh državah članicah.⁸

24. Sodišče je že imelo priložnost razložiti pojem „pogodba o zaposlitvi“ v posebnem okviru Uredbe. Zgolj v sodbi Shenavai⁹ je v zvezi z uporabo člena 5, točka 1, Bruseljske konvencije, ki je določba, ki je prav tako zajemala navedene pogodbe, razglasilo, da „pogodbe o zaposlitvi, tako kot druge pogodbe o delu za tuj račun, vsebujejo določene posebnosti v primerjavi z ostalimi pogodbami, čeprav se te zadnje nanašajo na opravljanje storitev, v smislu, da se z njimi ustvari trajno razmerje, v okviru katerega je delavec vključen v določeno organizacijo poslovanja podjetja ali delodajalca“.

5 — V tej zadevi intervenientke ne dvomijo o dejstvu, da je g. Spies določen čas opravljal določene storitve (v zvezi z upravljanjem njenih nemških hčerinskih družb) za družbo Holterman Ferho v zameno za plačilo. Sporni element v obravnavani zadevi je razmerje podrejenosti, v okviru katerega bi bil g. Spies podrejen „vodstvu“, to je navodilom družbe Holterman Ferho. Konkretno, Komisija meni, da tega elementa v obravnavani zadevi ni (točka 35 njenih pisnih stališč), medtem ko je g. Spies med obravnavo navedel, da iz pogodbe, ki jo je sklenil z družbo Holterman Ferho, izhaja, da je obstajalo razmerje podrejenosti v razmerju do skupščine družbenikov, katere navodilom je moral slediti.

6 — Glej, med drugim, sodbe Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, točka 42; Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, točka 19; Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, točka 17; in Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, točka 23.

7 — V zvezi s tem, kar je značilno za „sistematiko“ in „cilje Uredbe“, se opiram predvsem na njeni uvodni izjavi 11 in 12: „Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina [...]. Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva“ (moj poudarek). Poleg tega v skladu z odločitvijo Sodišča je cilj navedene uredbe poenotiti pravila o pristojnosti sodišč držav pogodbenic, da bi se izognili, kolikor je to mogoče, kopičenju sodnih pristojnosti v zvezi z istim pravnim razmerjem, in okrepiti pravno varstvo oseb s sedežem v Skupnosti ter s tem hkrati omogočiti, da tožnik brez težav ugotovi, kateremu sodišču lahko predloži zadevo, tožencu pa, da razumno predvidi, pred katerim je lahko tožen (sodbi Mulox IBC, C-125/92, EU:C:1993:306, točka 11, in Rutten, C-383/95, EU:C:1997:7, točki 12 in 13, v zvezi s Konvencijo z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvršitvi sodb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972 L 299, str. 32; EE 01/01, str. 186), kakor je bila spremenjena s poznejšimi konvencijami o pristopih novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija). V obsegu, v katerem Uredba nadomesti v razmerjih med državami članicami Bruseljsko konvencijo, razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb te konvencije, velja tudi za določbe navedene uredbe, kadar je mogoče določbe teh instrumentov Skupnosti šteti za enakovredne (sodbi Brogitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točka 19, in ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, točka 28).

8 — Glej zlasti sodbi Brogitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točka 18, in ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, točka 27.

9 — 266/85, EU:C:1987:11, točka 16.

25. Pravkar navedeno je edini element, ki je naveden v sodni praksi Sodišča v zvezi z opredelitvijo tega pojma v smislu Uredbe. Res je, da je sodna praksa Sodišča v primeru razlage pojma „delavec“ v pravu Unije bogata, zlasti v zvezi s trenutno veljavnim členom 45 PDEU,¹⁰ vendar tudi v zvezi s konkretnimi akti sekundarnega prava.¹¹ Niti ni dvoma, da lahko ta sodna praksa ponudi elemente razlage, ki bi jih bilo mogoče upravičeno uporabiti na drugih področjih.¹² Vendarle velja tudi, da se razlaga istega pojma na področju temeljnih svoboščin iz Pogodbe DEU ali instrumentov sekundarnega prava, ki sledijo specifičnim ciljem, nujno ne ujema z razumevanjem tega pojma na drugih področjih sekundarnega prava.¹³

26. Uredba v oddelku 5 ureja „pristojnost za individualne pogodbe o zaposlitvi“ in v členu 18 določa, da se „[v] zadevah v zvezi z individualnimi pogodbami o zaposlitvi [...] pristojnost določa v skladu s tem oddelkom [...]“. Kot bo prikazano v nadaljevanju, je nemška različica nekoliko bolj specifična, saj določa, da „če je predmet postopka individualna pogodba o zaposlitvi ali *zahtevki, ki izhajajo iz individualne pogodbe o zaposlitvi*, se pristojnost določa v skladu s tem oddelkom“. ¹⁴ Zato menim, da je za uporabo oddelka 5 Uredbe odločilno, da je tožena stranka tožena kot stranka „individualne pogodbe o zaposlitvi“ v smislu navedene Uredbe (načeloma ne glede na to, da je lahko poleg tega s tožečo stranko še v pravnem razmerju druge vrste) in da – kot je mogoče še posebej jasno razvidno iz nemške različice – zahtevk, ki je predmet postopka, izhaja iz navedene pogodbe.

27. Kot izhodiščna točka za samostojno razlago pojma „individualna pogodba o zaposlitvi“ v smislu Uredbe, menim, da je načeloma jasno, da se oseba s pogodbo o zaposlitvi zaveže drugi osebi, da bo opravila določeno delo v zameno za plačilo. Vendar je treba temu dodati še en element, ki nam omogoča ločiti „individualno pogodbo o zaposlitvi“ iz člena 18 in naslednjih Uredbe od ostalega „opravljanja storitev“, za katero velja člen 5, točka 1, te uredbe. Pri tem je treba paziti na sistematiko in cilje navedene uredbe in je treba imeti namen, ki je zaščititi šibkejšo stranko v razmerju in ki je podlaga za posebna merila za določitev sodne pristojnosti iz člena 18 in naslednjih, ki jih je uvedel zakonodajalec, stalno pred očmi.

10 — Za vse sodba Lawrie Blum, 66/85, EU:C:1986:284, točki 16 in 17.

11 — Glej zlasti razmejitve pojma „delavec“, ki jo je opravilo Sodišče v sodbi Danosa, C-232/09, EU:C:2010:674, točka 39 in naslednje, v kateri je šlo za ugotovitev, ali je bila članica upravnega odbora družbe „delavka“ za namene Direktive Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 110) in ali je lahko zato bila upravičena do varstva, ki ga je ta direktiva določala za osebe, ki so bile noseče, ki so rodile ali dojijo. Glej prav tako, med veliko drugimi, sodbi Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, točka 28 (v zvezi z Direktivo 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa, UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 381) in Kiisky, C-116/06, EU:C:2007:536, točka 25 (v zvezi z Direktivo Sveta z dne 9. februarja 1976 o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev (76/207/EGS), UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 187) in tam navedeno sodno prakso.

12 — Zelo izčrpno to obravnava Lüttringhaus, J. D., *Übergreifende Begrifflichkeiten im europäischen Zivilverfahrens- und Kollisionsrecht. Grund und Grenzen der rechtsaktübergreifenden Auslegung, dargestellt am Beispiel vertraglicher und außervertraglicher Schuldverhältnisse. Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, zv. 77, 2013, str. 50.

13 — Sodbe Martínez Sala, C-85/96, EU:C:1998:217, točka 31 in naslednje; von Chamier-Glisczinski, C-208/07, EU:C:2009:455, točka 68, in van Delft in drugi, C-345/09, EU:C:2010:610, točka 88. Glej prav tako razmišljanja Knöfla, O. L., *Kommendes Internationales Arbeitsrecht – Der Vorschlag der Kommission der Europäischen Gemeinschaft vom 15.12.2005 für eine ‚Rom I‘-Verordnung. Recht der Arbeit 2006*, zlasti str. 271 in 272, še posebej v zvezi s pojmom „delavec“.

14 — „Bilden ein individueller Arbeitsvertrag oder *Ansprüche aus einem individuellen Arbeitsvertrag* den Gegenstand des Verfahrens, so bestimmt sich die Zuständigkeit [...] nach diesem Abschnitt“ (moj poudarek).

28. Menim, da do tega razlikovalnega elementa, ki loči pogodbo o zaposlitvi od opravljanja storitev v smislu Uredbe, pride zaradi dejstva, da je v primeru pogodbe o zaposlitvi oseba, ki opravlja storitev, bolj ali manj podvržena vodstvu in navodilom druge stranke v pogodbenem razmerju, kar jo postavi v podrejen položaj v razmerju do zadnjenavedene. Zaradi tega podrejenega položaja je načeloma potrebno posebno varstvo šibkejše stranke in utemeljuje posebno pravilo iz člena 20(1) navedene uredbe, ki določa, da če je tožena stranka „delavec“, jo je mogoče tožiti samo pred sodišči države članice, kjer ima stalno prebivališče.¹⁵

29. Ta presoja ustreza presoji, in sicer na posebnem področju razlage Rimske konvencije o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih,¹⁶ generalne pravobranilke V. Trstenjak v sklepnih predlogih, predstavljenih v zadevi Voogsgeerd.¹⁷ Prav tako se na element „odvisnosti“ („relationship of subordination“ v angleški različici) posebej sklicuje poročilo Jenard/Möller o Luganski konvenciji iz leta 1988, ki je veljala vzporedno z Bruseljsko konvencijo, predhodnico Uredbe, v katerem je navedeno, da „čeprav zaenkrat ne obstaja samostojen pojem pogodbe o zaposlitvi [v smislu navedene konvencije], je mogoče šteti, da predpostavlja razmerje odvisnosti med delavcem in delodajalcem“.¹⁸

30. Dejstvo, da so bile s pogodbo o zaposlitvi osebi dodeljene naloge vodenja družbe, ne izključuje nujno elementa podrejenosti, čeprav se morda zdi, da je ta element v določenih okoliščinah zmanjšan ali oslavljen v primeru vodstvenega kadra. Menim, da je navedeni element podan, če je oseba, ki prevzame vodstveno funkcijo, vezana na navodila druge pogodbene stranke ali katerega od njenih organov, čeprav zaposleni uživa samostojnost pri presoji ali ima celo širok manevrski prostor pri odločanju v okviru vsakodnevnega opravljanja svojih nalog in njegovo delo ni predmet običajnega neposrednega nadzora delodajalca.¹⁹

31. Poleg tega v posebnem primeru direktorja, ki je vezan na navodila skupščine družbenikov družbe, ki jo vodi, menim, da dejstvo, da ima direktor delež v tej družbi, ne izključuje samodejno tega, da bi bilo mogoče razmerje, ki ju veže, opredeliti kot „pogodbo o zaposlitvi“ v smislu Uredbe. Vendar če bi bil navedeni delež tako velik, da bi ta oseba lahko odločilno vplivala na oblikovanje navodil, ki mu jih skupščina družbenikov da kot direktorju te družbe, bi to torej v praksi dejansko pomenilo, da bi bil vezan na lastna navodila in na lastna merila za delovanje. Menim, da v takem primeru skupščina družbenikov nima več vodstvene vloge v razmerju do njega in s tem izgine tudi razmerje podrejenosti.²⁰

15 — Poleg tega menim, da je merilo „podrejenosti“ dovolj jasno, da zagotavlja izpolnjevanje zahteve po predvidljivosti, ki velja za pravila o sodni pristojnosti, kakor je navedeno v uvodni izjavi 11 Uredbe in v sodni praksi, na katero sem spomnil v točki 23 teh sklepnih predlogov: upoštevajoč to merilo, ko se ugotavlja obstoj pogodbe o zaposlitvi, lahko tožnik brez težav ugotovi, kateremu sodišču lahko predloži zadevo, tožene pa lahko razumno predvidi, pred katerim je lahko tožen.

16 — Stara Rimska konvencija z dne 19. junija 1980 in Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I) (UL L 177, str. 6) se lahko uporabita kot referenci pri razlagi Uredbe, saj – kot je razglasilo Sodišče – se razlaga pojma v okviru enega od teh pravnih instrumentov mednarodnega zasebnega prava ne sme oddaljiti od razlage meril, določenih v drugem, če so z njimi opredeljena pravila za določitev sodne pristojnosti na istih področjih in imajo podobno vsebino (sodba Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, točka 33).

17 — C-384/10, EU:C:2011:564, točka 88: „je bistvena značilnost delovnega razmerja okoliščina, da določena oseba določen čas v korist in pod vodstvom druge osebe opravi dela, za katera v zameno prejme plačilo. Iz tega sledi, da je vezanost delavca na navodila značilnost vsakega delovnega razmerja, ki v bistvu zahteva, da je zadevni delavec pod vodstvom ali nadzorom druge osebe, ki mu določa storitve, ki jih mora opraviti, in/ali delovni čas in po katere ukazih ali navodilih se mora delavec ravnati“ (moj poudarek).

18 — UL 1990, C 189, str. 73, točka 41.

19 — Glej v tem smislu De Val Tena, A., *El trabajo de alta dirección. Caracteres y régimen jurídico*. Madrid: Civitas, 2002, str. 111.

20 — Tako menijo tudi Weber, J., *Die Geschäftsführerhaftung aus der Perspektive des Europäischen Zivilprozessrechts*, *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 1/2013, str. 70; Bosse, R., *Probleme des europäischen Internationalen Arbeitsprozessrechts*. Frankfurt: Peter Lang, 2007, str. 67 in naslednje, ter Mankowski, P., *Organpersonen und Internationales Arbeitsrecht*, *RIW – Recht der internationalen Wirtschaft* 3/2004, str. 170. Spomniti je treba, da je Sodišče v zadevi, v kateri je bilo treba ugotoviti, ali ima oseba status „delavca“ ali „ponudnika storitev“ v smislu primarnega prava, že razsodilo, da direktor družbe, katere edini družbenik je, ne izvaja svoje dejavnosti v okviru razmerja podrejenosti in ga zato ni mogoče šteti za „delavca“ v smislu primarnega prava (sodba Asscher, C-107/94, EU:C:1996:251, točka 26, in sklepní predlogi generalnega pravobranilca P. Légerja, predstavljeni v isti zadevi, EU:C:1996:52, točka 29).

32. Vprašanje, ali obstaja „pogodba o zaposlitvi“ v smislu Uredbe ali ne, mora v vsakem posamičnem primeru dobiti odgovor glede na vsa dejstva in okoliščine, ki so značilne za obstoječa razmerja med strankami,²¹ to je presoja, ki je načeloma v domeni predložitvenega sodišča. Zato je treba poleg dejstev v obravnavani zadevi preučiti v glavnem dva pravna akta: statut družbe Holterman Ferho in pogodbo, ki sta jo sklenili ta družba in g. Spies. Z vidika obeh elementov je treba ugotoviti, ali je g. Spies svoje naloge izvajal pod vodstvom drugega organa družbe, ki ga on ni nadziral, ali ne, z drugimi besedami, ali je obstajalo razmerje podrejenosti. V ta namen se lahko med drugim tudi preuči, ali so bili v pogodbi urejeni vidiki, ki so značilni za delovno razmerje (plača, dopust itd.),²² od koga je g. Spies prejemal navodila, kakšen je bil obseg teh navodil in koliko so ga zavezovala, kdo je nadziral upoštevanje teh navodil in kakšne posledice bi imelo morebitno neupoštevanje, zlasti ali je bil zaradi neupoštevanja navodil lahko odpoklican. V tem okviru mora nacionalno sodišče prav tako odločiti, koliko se razmerje podrejenosti, ki lahko obstaja, spremeni zaradi dejstva, da je direktor tudi družbenik zadevne družbe, kakor je v obravnavani zadevi g. Spies, kar je odvisno predvsem od njegove zmožnosti, da kot družbenik vpliva na voljo organa, od katerega prejema navodila.

33. Kot sem že poudaril, za uporabo oddelka 5 Uredbe ni odločilno le, da je tožena stranka tožena kot stranka „individualne pogodbe o zaposlitvi“. Logična posledica pravkar navedenega je, da zahtevek, ki je predmet postopka, izhaja ravno iz te pogodbe, kar je pogoj, ki ga je na obravnavi poudarila tudi Komisija.

34. Da bi se ugotovilo, ali zahtevek, ki je predmet postopka, izhaja iz „individualne pogodbe o zaposlitvi“ v smislu Uredbe, se mi zdi koristno na to zadevo prenesti odločitev Sodišča v sodbi Brogsitter, v kateri je ugotavljalo, ali tožba iz naslova civilne odgovornosti spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, navedene uredbe ali ne: taka tožba spada med „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), Uredbe – oziroma v tej zadevi zahtevek, ki izhaja iz „individualne pogodbe o zaposlitvi“ – samo, če se očitano ravnanje lahko šteje za neizpolnitev pogodbenih obveznosti, kot jih je mogoče opredeliti glede na predmet pogodbe – v tej zadevi glede na konkretno pogodbo o zaposlitvi. Tako bo *a priori* v primeru, kadar je razlaga pogodbe, ki toženo stranko povezuje s tožečo stranko, očitno nujna za ugotovitev zakonitosti ali pa nezakonitosti ravnanja, ki ga druga očita prvi,²³ kar pa mora ugotoviti nacionalno sodišče.

35. Nazadnje menim, da samo dejstvo, da obstaja pogodba o zaposlitvi med strankama, ni dovolj za uporabo posebnih pravil o določitvi mednarodne sodne pristojnosti iz oddelka 5 Uredbe, če zahtevek, ki se uveljavlja, ne izhaja iz „pogodbe o zaposlitvi“ tako, kakor sem ravnokar pojasnil.

36. Predložitveno sodišče mora v tej zadevi ugotoviti, upoštevajoč pojasnila iz zgornjih točk, ali je tožena stranka tožena kot stranka „individualne pogodbe o zaposlitvi“ v smislu Uredbe. V ta namen bo moralo upoštevati, da dejstvo, da se osebi dodelijo naloge vodenja družbe, ne izključuje nujno elementa podrejenosti, ki je značilen za delovno razmerje, in da niti dejstvo, da ima direktor delež v družbi, ki jo vodi, ne izključuje samodejno, da je mogoče njuno razmerje opredeliti kot „pogodbo o zaposlitvi“ v smislu Uredbe. Prav tako mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali uveljavljani zahtevek izhaja iz „individualne pogodbe o zaposlitvi“, povedano drugače, ali je mogoče šteti, da je očitano

21 — Sodba Danosa, C-232/09, EU:C:2010:674, točka 46.

22 — Glej v zvezi s tem določbe Direktive Sveta z dne 14. oktobra 1991 o obveznosti delodajalca, da zaposlene obvesti o pogojih, ki se nanašajo na pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje 91/533/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 3), v skladu s katero je delodajalec dolžan seznaniti zaposlenega z bistvenimi sestavinami pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja.

23 — Sodba Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točke od 23 do 25. Glej v tem smislu tudi navedbe Weberja, ki meni, da posebna pristojnosti iz člena 20(1) Uredbe zgolj izpodrine ostala pravila o določitvi pristojnosti, če je obveznost, ki je predmet spora, odvisna od same pogodbe o zaposlitvi. Torej, če je obveznost odvisna neposredno od razmerja, ki izhaja iz prava družb in ki povezuje tožečo in toženo stranko, ter pogodba o zaposlitvi ni *conditio sine qua non* za določitev vsebine tega razmerja, obveznosti same po sebi ni mogoče opredeliti kot „delovne“ niti to ni mogoče, če pogodba o zaposlitvi povzema obveznosti, kakor so določene v pravu družb (Weber, J., Die Geschäftsführerhaftung aus der Perspektive des Europäischen Zivilprozessrechts, IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts 1/2013, str. 70 in 71).

ravnanje neizpolnitev pogodbenih obveznosti, kot jih je mogoče določiti glede na predmet konkretne pogodbe o zaposlitvi. Če sta podana oba elementa, se bodo uporabila posebna pravila določitve sodne pristojnosti iz oddelka 5 Uredbe ne glede na druge vrste razmerij, ki lahko obstajajo med strankami (ki izhajajo na primer iz dejstva, da je z vidika prava družb tožena stranka tudi poslovodja družbe).

3. Vmesni predlog

37. Glede na zgornje premisleke Sodišču predlagam, naj na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da se določbe oddelka 5 poglavja II (členi od 18 do 21) Uredbe uporabijo:

- če je tožena stranka tožena kot stranka „individualne pogodbe o zaposlitvi“ v smislu Uredbe, to je stranka sporazuma, na podlagi katerega se ena oseba zaveže drugi osebi, pod katere vodstvom je in katere navodila mora upoštevati, da bo opravljala določeno delo v zameno za plačilo; in
- če uveljavljani zahtevek izhaja iz „individualne pogodbe o zaposlitvi“, to pomeni, če je mogoče šteti, da je očitano ravnanje neizpolnitev pogodbenih obveznosti, kot jih je mogoče določiti glede na predmet konkretne pogodbe o zaposlitvi,

pri čemer mora predložitveno sodišče preveriti, ali sta izpolnjena oba pogoja.

B – Drugo vprašanje za predhodno odločanje

38. Zaradi zgoraj navedenega predloga bi bil odgovor na drugo in tretje vprašanje za predhodno odločanje nepotreben. Vendar če bi Sodišče sklenilo, da se v zadevi, kot je obravnavana, ne uporabijo določbe oddelka 5 poglavja II (členi od 18 do 21) Uredbe, bom preučil drugo vprašanje za predhodno odločanje.

39. Hoge Raad der Nederlanden s svojim drugim in svojim tretjim vprašanjem za predhodno odločanje želi razjasniti, ali je treba pojma „v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji“ in „v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ iz člena 5, točka 1(a) oziroma točka 3, Uredbe razlagati tako, da zajemata prav tako primer, v katerem družba toži osebo kot poslovodjo navedene družbe zaradi neizpolnitve njene obveznosti, da pravilno opravlja svoje naloge, ki izhajajo iz prava družb, ali zaradi delikta. Če je tako, še sprašuje, ali „kraj [...] izpolnitve zadevne obveznosti“ v smislu člena 5, točka 1(a), navedene uredbe ali „kraj [...], kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“ v smislu njenega člena 5, točka 3, pomeni kraj, kjer je poslovodja opravljal ali je moral opravljati naloge, ki mu jih podeljuje statut družbe in/ali pravo družb.

1. Povzetek stališč strank

40. G. Spies meni, da je mogoče uporabiti samo točko 1 člena 5 Uredbe („zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“) glede na to, da gre za zaveze, ki so jih stranke svobodno prevzele, kar po njegovem mnenju izključuje, da bi bilo zadevo mogoče opredeliti kot „delikt ali kvazidelikt“. Za določitev v tem primeru, v katerem kraju je bila izpolnjena obveznost, ki je podlaga za tožbo, v smislu člena 5, točka 1(a), navedene uredbe, se osredotoči na kraj, kjer je prišlo do domnevnih neizpolnitev, to je Nemčija, saj so bile navedene neizpolnitve povezane z upravljanjem nemških hčerinskih družb družbe Holterman Ferho. Poleg tega trdi, da na Nizozemskem ni izvajal nobene naloge upravljanja.

41. Komisija trdi, da je razmerje med poslovanjem družbe in družbo pogodbeno v smislu sodne prakse Sodišča, ker obstajajo zaveze, ki sta jih stranki prostovoljno prevzeli. V zvezi z uporabo pravila iz člena 5, točka 1, Uredbe Komisija meni, da je treba predvsem ugotoviti, ali se v tej zadevi uporabi točka (a), kot meni predložitveno sodišče, ali pa se uporabi točka (b), k čemur se nagiba Komisija, če se šteje, da se spor nanaša na pogodbo o opravljanju storitev. Po njenem mnenju je kraj v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo opravljene storitve, kraj, od koder se je vodila družba, ki ga Komisija opredeli kot kraj, kjer ima ta družba glavno upravo v smislu člena 60(1)(b) navedene uredbe.

2. Presoja

a) Narava obveznosti v smislu Uredbe

42. Kot sem spomnil v točki 23 teh sklepnih predlogov, je treba pojma „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ in „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 1 oziroma točka 3, Uredbe razlagati samostojno, pri čemer se je treba opreti predvsem na sistematiko in cilje navedene uredbe, zato da se zagotovi enotna uporaba te uredbe v vseh državah članicah. Zato ni treba napotiti na opredelitev, ki jo nacionalno pravo, ki se uporabi, da pravnemu razmerju, o katerem se mora izreči sodišče, ki bo pristojno.

43. Poleg tega in kot je bilo navedeno prej, v obsegu, v katerem Uredba v razmerjih med državami članicami nadomesti Bruseljsko konvencijo, razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb te konvencije, velja tudi za določbe navedene uredbe, kadar je mogoče določbe teh instrumentov Skupnosti šteti za enakovredne. Tako je v primeru člena 5, točki 1(a) in 3, Uredbe glede na člen 5, točki 1 oziroma 3, Bruseljske konvencije.²⁴

44. Iz ustaljene sodne prakse je mogoče sklepati, da „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe zajemajo vsak zahtevek, ki se nanaša na odgovornost tožene stranke in se ne navezuje na „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), te uredbe,²⁵ tako da to, da se zadeva opredeli kot „zadeva v zvezi s pogodbenimi razmerji“, izključuje to, da bi se opredelila kot „zadeva v zvezi z delikti ali kvazidelikti“, če zahtevki za ugotovitev odgovornosti izhajajo iz „pogodbe“ v smislu Uredbe.²⁶

45. Zato je najprej treba preveriti, ali gre ne glede na njeno kvalifikacijo v nacionalnem pravu v tej zadevi za „pogodbo“ v smislu Uredbe. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v zvezi s členom 5, točka 1, Bruseljske konvencije pojem „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ predpostavlja obstoj zaveze, ki jo je ena stranka svobodno prevzela v razmerju do druge.²⁷

24 — Glej v tem smislu sodbo ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, točka 29.

25 — Glej v tem smislu zlasti sodbe Kalfelis Schröder, 189/87, EU:C:1988:459, točka 17; Reichert in Kockler, C-261/90, EU:C:1992:149, točka 16; Réunion européenne in drugi, C-51/97, EU:C:1998:509, točka 22; Henkel, C-167/00, EU:C:2002:555, točka 36; Engler, C-27/02, EU:C:2005:33, točka 29; in Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točka 20.

26 — Sodba Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točka 21 in naslednje. Glej Haubold, J., Internationale Zuständigkeit für gesellschaftsrechtliche und konzerngesellschaftsrechtliche Haftungsansprüche nach EuGVÜ und LugÜ. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 5/2000, str. 378; Geimer, R. in Schütze, R., Verordnung (EG) 44/2001 – Art. 5, v delu *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, 3. izdaja, München: C.H. Beck, 2010, točka 220, in Wendenburg, A., Vertraglicher Gerichtsstand bei Ansprüchen aus Delikt? *Neue Juristische Wochenschrift* 2014, str. 1633 in naslednje.

27 — Med veliko drugimi sodbe Handte, C-26/91, EU:C:1992:268, točka 15; Réunion européenne in drugi, C-51/97, EU:C:1998:509, točka 17; in Tacconi, C-334/00, EU:C:2002:499, točka 23.

46. Po mojem mnenju sta g. Spies in družba Holterman Ferho dejansko svobodno prevzela medsebojne zaveze (g. Spies se je zavezal, da bo vodil in upravljal družbo, medtem ko se je ta zavezala, da mu bo za to plačala), na podlagi katerih je mogoče šteti, da je njuno razmerje – ne samo razmerje, ki izhaja iz pogodbe, s katero je prevzel funkcijo direktorja, ampak tudi razmerje, ki izhaja iz prava družb, na podlagi katerega je prevzel funkcijo poslovodje – pogodbeno v smislu Uredbe.²⁸

47. Vendar kot je že razglasilo Sodišče v sodbi Brogsitter, zgolj okoliščina, da ena od pogodbenih strank vloži tožbo za ugotovitev civilne odgovornosti zoper drugo pogodbeno stranko, ne zadostuje za to, da bi ta tožba spadala v „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe. Tako je samo, če se očitano ravnanje lahko šteje za neizpolnitev pogodbenih obveznosti, kot jih je mogoče opredeliti glede na predmet pogodbe. Tako bo *a priori* v primeru, kadar je razlaga „pogodbe“ (v smislu Uredbe), ki toženo stranko povezuje s tožečimi strankami, očitno nujna za ugotovitev pravne skladnosti ali pa protipravnosti očitane ravnanja.²⁹

48. Predložitveno sodišče mora ugotoviti, ali tožeča stranka s tožbami, ki jih je vložila v postopku v glavni stvari, uveljavlja zahtevek za ugotovitev odgovornosti, za katero je razumno mogoče šteti, da je nastala zaradi nespoštovanja pravic in obveznosti iz „pogodbe“ (v smislu Uredbe), ki povezuje stranke v postopku *a quo*, tako da je za odločitev o tožbi nujno upoštevati navedeno „pogodbo“. Če je tako, se take tožbe nanašajo na „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, Uredbe.³⁰ V nasprotnem primeru bo treba šteti, da spadajo med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, navedene uredbe. V ta namen bo treba razlagati dogovore med družbo Holterman Ferho in g. Spiesom, ki niso nujno vsi pisni, ter pravila prava družb, ki določajo vsebino njihove funkcije, ki jo je svobodno prevzel.

b) Kraj izpolnitve obveznosti v skladu s členom 5, točka 1, Uredbe

49. Če bi bilo treba uporabiti člen 5, točka 1, Uredbe, je treba nato ugotoviti, katero sodišče je glede na svoj sedež pristojno za odločanje v zadevi. Čeprav se drugo vprašanje predložitvenega sodišča nanaša samo na člen 5, točka 1(a), Uredbe, je obvezno ugotoviti, kot je poudarila Komisija v svojih stališčih, ali ni primerneje uporabiti točke (b), konkretnije drugo alineo, ki se še posebej nanaša na pogodbe o opravljanju storitev.³¹ V takem primeru so lahko osebe s stalnim prebivališčem v državi članici tožene v drugi državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene.

50. Glede tega, ali je mogoče delo, ki ga je g. Spies opravljal za družbo Holterman Ferho, opredeliti kot „opravljanje storitev“ v smislu člena 5, točka 1(b), druga alineja, Uredbe, je treba izraz „storitve“, ki ga vsebuje (vendar ga ne opredeli) Uredba, razlagati samostojno in ne upoštevati pomena, ki mu ga pripisujejo pravni redi držav članic, zato da se zagotavlja enotna uporaba tega pojma v vseh državah članicah.

28 — Enako meni tudi Komisija v svojih stališčih (točka 25 in naslednje), v katerih navaja, da „dejstvo, da veliko pravic in, še pomembneje, obveznosti poslovodje ni odvisnih samo od pisnega sporazuma z družbo, temveč tudi od splošnega prava družb, ne spremeni ničesar (v zvezi z dejstvom, da je razmerje med g. Spiesom in družbo Holterman Ferho pogodbeno v smislu Uredbe). Ko zadevna oseba sprejme funkcijo poslovodje, sprejme funkcijo, kot je opisana v splošnem pravu družb in v posebnih pravilih družbe, za katero gre, med katerimi je tudi njen statut. Če poslovodja z družbo sklene tudi pogodbo – ki se včasih poimenuje ‚pogodba o poslovođenju‘ in v tej zadevi ‚pogodba o zaposlitvi‘ – se dodajo drugi dogovori, na primer, v zvezi s plačilom za čas izvajanja funkcije in odpravnino ob prenehanju njegove funkcije.“

29 — Sodba Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, točke od 23 do 25.

30 — To ne pomeni, da bo moralo sodišče, ki bo nazadnje pristojno za odločanje o zadevi, uporabiti materialno pravo pogodb, da bi odločilo o vsebini spora, saj se lahko zgodi, da v skladu z nacionalnim pravom, ki velja za to zadevo, zahtevek ne bi bil pogodben, vendar to ni pomembno za odgovor predložitvenemu sodišču v skladu z Uredbo.

31 — Glej v tem smislu sodbo Corman Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, točka 42.

51. Čeprav je Sodišče že navedlo, da noben element v zvezi z zasnovo ali sistematiko Uredbe št. 44/2001 ne zahteva, da se pojem „opravljanje storitev“, naveden v členu 5, točka 1(b), druga alineja, navedene uredbe, razlaga glede na rešitve, ki jih je Sodišče sprejelo v zvezi s svobodo opravljanja storitev v smislu člena 56 PDEU,³² pa je mogoče nekatere elemente, ki so značilni za „opravljanje storitev“, iz primarnega prava uporabiti za „opravljanje storitev“ iz člena 5, točka 1(b), druga alineja, konkretnije, za delo, ki ga opravlja tožena stranka, in plačilo, ki ga prejme za opravljanje tega dela.³³

52. Vendar kot je poudarila generalna pravobranilka Trstenjak v sklepnih predlogih, predstavljenih v zadevi Falco Privatstiftung in Rabitsch,³⁴ se z abstraktno opredelitvijo pojma, ki se obravnava, določi samo okvir tega pojma. V vsakem sporu je treba rešiti v vsakem posameznem primeru vprašanje, ali določeno delo spada pod pojem „storitev“ ali ne.

53. V tej zadevi s nagibam k stališču Komisije v smislu, da je mogoče delo poslovodje družbe opredeliti kot „opravljanje storitev“ v smislu člena 5, točka 1(b), druga alineja, Uredbe. S tako opredelitvijo bi bila v obravnavanem primeru izključena uporaba pravila o pristojnosti iz točke (a) navedenega člena 5, točka 1.

54. Na podlagi člena 5, točka 1(b), so za odločanje o vseh tožbah, ki temeljijo na pogodbi o opravljanju storitev, pristojna sodišča v kraju v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene.

55. Po mnenju Komisije³⁵ – ki izhajajoč iz tega, kako je vprašanje za predhodno odločanje postavilo predložitevno sodišče, navezuje svoj odgovor na člen 60 Uredbe – se storitve poslovodje opravljajo v kraju, kjer ta vodi družbo, ki po njenem mnenju ustreza kraju, kjer je glavna uprava te družbe, to je pa pojem, ki kaže na kraj, kjer se vodi in upravlja družba in ki ni nujno kraj njenega „statutarnega sedeža“ (člen 60(1)(a) Uredbe), ki je določen v statutu ali družbeni pogodbi, niti njena „glavna poslovna enota“ (člen 60(1)(c) Uredbe).

56. Vendar se strinjam s pojasnili g. Spiesa v točki 38 njegovih stališč v tem smislu, da odgovor na vprašanje predložitvenega sodišča ne temelji nujno na razlagi člena 60 Uredbe.³⁶ Menim, nasprotno, da je treba upoštevati merila, ki jih je določilo Sodišče v svoji sodni praksi, v kateri je razlagalo člen 5, točka 1(b), druga alineja, Uredbe, kadar se storitve opravljajo na več krajih.³⁷

32 — Sodba Falco Privatstiftung in Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, točka 33 in naslednje. Glej tudi sklepane predloge generalne pravobranilke V. Trstenjak, predstavljene v tej zadevi, EU:C:2009:34, zlasti točko 63.

33 — Sodba Falco Privatstiftung in Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, točka 29. Glej tudi sodbo Corman Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, točka 37.

34 — C-533/07, EU:C:2009:34, točka 57.

35 — Točka 42 stališč.

36 — Člen 60(1) Uredbe določa, kje je stalno prebivališče družbe ali druge pravne osebe (v tem primeru kraj, kjer je njen statutarni sedež, glavna uprava ali glavna poslovna enota). Menim, da je kraj, ki je naveden v členu 5, točka 1, navedene uredbe, treba določiti ne glede na člen 60, brez poseganja v to, da mora na koncu ustrezati enemu od krajev, ki jih določa ta zadnji člen.

37 — Glej sodbi Car Trim, C-381/08, EU:C:2010:90, točka 54 in naslednje (v zvezi s prvo alineo določbe, ki jo obravnavam) in Wood Floor Solutions Andreas Domberger, C-19/09, EU:C:2010:137, točka 38 in naslednje, ter analizo Francq, S. in drugi, L'actualité de l'article 5.1 du Règlement Bruxelles I: Évaluation des premiers arrêts interprétatifs portant sur la disposition relative à la compétence judiciaire internationale en matière contractuelle. *Cahiers du CeDIE*, Working papers št. 2011/02, str. 17 in naslednje.

57. V tem smislu mora predložitveno sodišče predvsem raziskati, ali je v „pogodbi“ (v smislu Uredbe), sklenjeni med družbo Holterman Ferho in g. Spiesom,³⁸ navedeno, kje se opravlja glavna dejavnost (vodenje holdinga Holterman Ferho).³⁹ Če to ni navedeno, je treba ugotoviti, kje je g. Spies dejansko in pretežno opravljal svoje delo v skladu s pogodbo⁴⁰ (če opravljanje storitev na tem kraju ni v nasprotju z voljo strank glede na to, kaj sta se dogovorili). V tem smislu je mogoče zlasti upoštevati čas, ki ga je preživel v teh krajih, in pomembnost dela, ki ga je tam opravljal, nacionalno sodišče pa mora ugotoviti, ali je pristojno, glede na dokaze, ki so mu predloženi.⁴¹

3. Vmesni predlog

58. Glede na zgoraj navedene premisleke podredno menim, da pojem „v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5(1)(a) Uredbe zajema tudi primer, v katerem družba uveljavlja odgovornost osebe v vlogi poslovodje te družbe zaradi kršenja obveznosti pravilnega opravljanja svojih nalog, ki jih ima v skladu s pravom družb. Predložitveno sodišče mora ugotoviti kraj, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe, ki je kraj izpolnitve glavne storitve, ki jo določa „pogodba“ (v smislu navedene uredbe), ali, če tega ni, kraj, kjer je poslovodja družbe dejansko in pretežno opravljal delo vodenja, če opravljanje storitev v tem kraju ni bilo v nasprotju z voljo strank glede na njun dogovor.

C – Tretje vprašanje za predhodno odločanje

59. Glede na zgoraj navedeno in z namenom, da bi bil izčrpen, bom jedrnato odgovoril na tretje vprašanje za predhodno odločanje.

1. Povzetek stališč strank

60. V zvezi s tretjim vprašanjem za predhodno odločanje, če bo Sodišče nanj odgovorilo, g. Spies, ki meni, da člena 5, točka 3, Uredbe ni mogoče uporabiti v tej zadevi, meni, da za odgovor na to vprašanje ni treba uporabiti – kot se zdi, da je storilo predložitveno sodišče – člena 60 Uredbe: z uporabo meril v zvezi s krajem nastanka škode, ki jih je razvilo Sodišče v zvezi s členom 5, točka 3, Uredbe, bi bila tudi v takem primeru pristojna nemška sodišča.

61. Družba Holterman Ferho meni, da člena 5, točka 3, navedene uredbe („zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“) ni mogoče uporabiti v tej zadevi.

62. Komisija ne izključi, da bi bilo mogoče vložiti tožbo za uveljavljanje nepogodbene odgovornosti, če jo dopušča nacionalno pravo. Na podlagi sodne prakse Sodišča lahko tožeča stranka v postopku v glavni stvari v takem primeru izbira med vložitvijo tožbe v kraju, kjer je prišlo do škode, ali pa jo vloži v kraju, v katerem je vzrok za nastanek škode, ki v tej zadevi po mnenju Komisije ustrezata kraju, kjer ima družba Holterman Ferho glavno upravo.

38 — Znova navajam, da mora nacionalno sodišče v ta namen razlagati dogovore med družbo Holterman Ferho in g. Spiesom, ki niso nujno vsi pisni, ter pravila prava družb, ki določajo vsebino njegove funkcije, ki jo je svobodno prevzel.

39 — G. Spies v točki 37 svojih stališč potrjuje, da se je sporna obveznost izvajala v Nemčiji in da se stranki nista dogovorili, da bi jo bilo treba izvajati kje drugje. Po mnenju g. Spiesa so bile vse konkretne očitane neizpolnitve obveznosti, na katerih temelji tožba, povezane z upravljanjem nemških hčerinskih družb družbe Holterman Ferho, čeprav iz točke 2.9 stališč družbe Holterman Ferho izhaja, da se stranke v postopku *a quo* niso strinjale glede tega vprašanja, saj je družba Holterman Ferho menila, da se je nepravilno opravljanje nalog g. Spiesa nanašalo tudi na upravljanje nizozemskega holdinga.

40 — V sodbi Wood Floor Solutions Andreas Domberger, C-19/09, EU:C:2010:137, točka 33, je Sodišče že razglasilo, da je v smislu uporabe pravila iz člena 5, točka 1(b), druga alineja, Uredbe kraj, ki zagotavlja najtesnejšo navezno okoliščino med pogodbo in pristojnim sodiščem, praviloma kraj, v katerem je bil opravljen glavni del storitev.

41 — Sodba Wood Floor Solutions, C-19/09, EU:C:2010:137, točka 40.

2. Presoja

63. Podredno, če bi predložitveno sodišče, ko bi preučilo zahtevek za uveljavljanje odgovornosti v smislu pojasnil v točkah 47 in 48 teh sklepnih predlogov, menilo, da ta zahtevek spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe, bi bilo v skladu z navedeno določbo pristojno sodišče „kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“. Vendar, kot je že razsodilo Sodišče, se navedeni kraj „nanaša tako na kraj, v katerem je nastala škoda, kot tudi na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je tožena stranka lahko po izbiri tožeče stranke tožena pred sodiščem enega ali drugega kraja“.⁴²

64. Predložitveno sodišče mora na koncu ugotoviti glede na vse dejanske okoliščine te zadeve, kje je kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, in kje je kraj, v katerem je škoda nastala.

65. Kar zadeva kraj vzročnega dogodka, je treba šteti, da gre za kraj, kjer je g. Spies običajno opravljal svoje naloge kot poslovodja za holding Holterman Ferho (to pa je bilo glede na izjavo g. Spiesa pred Sodiščem, ki je družba Holterman Ferho ni izpodbijala, v Nemčiji).

66. Kar zadeva kraj, kjer je škoda nastala, v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, pa so pristojna nizozemska sodišča, če je dogodek v Nemčiji povzročil ali bi lahko povzročil škodo na Nizozemskem. S tega vidika mora sodišče, ki odloča o zadevi, presoditi glede na podatke, ki jih ima na voljo, v kakšnem obsegu je delikt, ki ga je storil g. Spies pri opravljanju svojih nalog poslovodje družbe Holterman Ferho, lahko povzročil škodo v navedeni državi članici. Vendar je treba v ta namen upoštevati, da – kot je že razglasilo Sodišče – pojma „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ ni mogoče razlagati široko, tako da bi zajemal kateri koli kraj, kjer bi lahko nastale škodne posledice dogodka, ki je že povzročil škodo, do katere je dejansko prišlo v drugem kraju. Zlasti navedenega pojma ni mogoče razlagati tako, da vključuje kraj, kjer naj bi oškodovanec po svojem zatrjevanju utrpel premoženjsko škodo, ki je sledila prvotni škodi, ki je nastala in ki jo je ta oseba utrpela v drugi državi članici.⁴³ Kot je navedlo Sodišče v sodbi Kronhofer,⁴⁴ bi ta razlaga, zaradi katere bi bila določitev pristojnih sodišč odvisna od kraja, kjer je „središče premoženja“ oškodovanca, v večini primerov pripeljala do tega, da bi se priznala pristojnost sodišč stalnega prebivališča tožeče stranke, čemur pa, kakor je Sodišče ugotovilo v točki 14 te sodbe, Uredba⁴⁵ z izjemo primerov, ki jih izrecno določa, ni naklonjena.

IV – Predlog

67. Na podlagi zgornjih premislekov Sodišču predlagam, naj Hoge Raad der Nederlanden odgovori tako:

1. Določbe oddelka 5 poglavja II (členi od 18 do 21) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah se uporabijo:

- če je tožena stranka tožena kot stranka „individualne pogodbe o zaposlitvi“ v smislu Uredbe št. 44/2001, to je stranka sporazuma, na podlagi katerega se ena oseba zaveže drugi osebi, pod katere vodstvom je in katere navodila mora upoštevati, da bo opravljala določeno delo v zameno za plačilo; in

42 — Sodbi Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, točka 46, in Hejduk, C-441/13, EU:C:2015:28, točka 18.

43 — Sodba Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, točki 14 in 15.

44 — C-168/02, EU:C:2004:364, točka 20.

45 — V tej zadevi, Bruseljska konvencija.

— če uveljavljani zahtevek izhaja iz „individualne pogodbe o zaposlitvi“, to pomeni, če je mogoče šteti, da je očitano ravnanje neizpolnitev pogodbenih obveznosti, kot jih je mogoče določiti glede na predmet konkretne pogodbe o zaposlitvi,

pri čemer mora predložitveno sodišče preveriti, ali sta izpolnjena oba pogoja.

Podredno, če se bo štelo, da določb oddelka 5 poglavja II (členi od 18 do 21) Uredbe št. 44/2001 ni mogoče uporabiti:

2. Pojem „v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5(1) Uredbe št. 44/2001 zajema tudi primer, v katerem družba uveljavlja odgovornost osebe v vlogi poslovodje te družbe zaradi kršenja obveznosti pravilnega opravljanja njegovih nalog v skladu s pravom družb. Predložitveno sodišče mora ugotoviti kraj, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001, ki je kraj izpolnitve glavne storitve, ki jo določa „pogodba“ (v smislu navedene uredbe), ali, če tega ni, kraj, kjer je poslovodja družbe dejansko in pretežno vodil posle, če opravljanje storitev v tem kraju ni bilo v nasprotju z voljo strank glede na njun dogovor.
3. Podredno, če bi se štelo, da zahtevek za uveljavljanje odgovornosti spada med „zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti“ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, mora predložitveno sodišče glede na dejanske okoliščine zadeve ugotoviti, kje se je zgodil vzročni dogodek, zaradi katerega je ta škoda nastala, in kje je kraj, v katerem je škoda nastala.